

Where Was God in the Exodus?

Rabbi Moshe Shulman, Torah in Motion, Pre-Pesach Series, 5784

כִּי־מִי צֹאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֲנוּ נִפְלְאוֹת! (מיכה ז: טו)

As in the days of your coming forth out of the land of Egypt, I will show them marvelous things.

הִנֵּה לֹא־יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל! (תהי' קכא: ד)

Behold, the Guardian of Israel neither sleeps nor slumbers

לַיְלָה שְׁמֵרִים הוּא לִיקוּק לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא־הַלַּיְלָה הַזֶּה לִיקוּק שְׁמֵרִים לְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם: (שמי' יב: מב)

It is a night of watchfulness to the Lord for bringing them out of the land of Egypt. This is a night of watching kept to the Lord by all the people of Israel throughout their generations.

(לד) וַגִּנּוֹתַי אֶל־הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעַן יִלְמְעוּ דָוִד עַבְדִּי:

(לה) וַיְהִי בַלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא אֱלֹהִים מִלְאָךְ יְקוּק וַיֵּד בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר ... (מל"ב יט)

For I will defend this city to save it, for My own sake, and for My servant David's sake. That night, the angel of God went forth and smote in the camp of the Assyrians...

(כ) לָךְ עֹמֵל בָּא בַחֲדָרֶיךָ וְסָגַר דְלֹתֶיךָ בְעֵדֶיךָ חֲבִי כְמַעֲטֵר־רַגַע עַד־יַעֲבֹר־זַעַם: (ישעי' כו)

Come, my people, enter into your chambers and shut your doors behind you. Hide yourself for a little moment, until the indignation is past.

פְּסַח עַל שׁוּם מָה?

Haggadah

Rabban Gamliel used to say: Whoever does not discuss the following three things on Passover has not fulfilled his duty, namely: **Passover** (the Passover-sacrifice), **Matzah** (the unleavened bread) and **Maror** (the bitter herbs).

Passover - the Passover-lamb that our fathers ate during the time of the Beit Hamikdash - for what reason [did they do so]? Because the Omnipresent passed over our fathers' houses in Egypt, as it is said: "You shall say, It is a **Passover**-offering to the L-rd, because He **passed over** the houses of the children of Israel in Egypt when He struck the Egyptians with a plague, and He spared our houses. And the people bowed and prostrated themselves."

Rashi 12:11

IT IS THE PASSOVER OF THE LORD — The offering is called פסח in allusion to the springing and passing over — because the Holy One, blessed be He, passed over the houses of the Israelites in between the houses of the Egyptians and sprang from Egyptian to Egyptian, whilst the Israelite who was between them escaped.

I Kings 18:21

Elijah approached all the people and said, "How long will you **keep hopping between two boughs**? If the **ETERNAL** is God, then follow Him; and if Baal, follow [Baal]!" But the people answered him not a word.

Vavikra 21:18

No one at all who has a defect shall be qualified: no man who is **blind**, or **lame**, or has a limb too short or too long;

Yirmivahu 31:7

I will bring them in from the northland, Gather them from the ends of the earth, The blind and the lame among them, Those with child and those in labor, In a vast throng they shall return here.

1. הגדה של פסח

רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הֵיחָ אָמַר, כָּל שֶׁלֹּא אָמַר שְׁלֹשָׁה דְבָרִים אֵלוּ בְּפֶסַח לֹא יָצָא יְדֵי חוּבָתוֹ, וְאֵלוּ הֵן: פְּסַח. מַצָּה. וּמָרֹר:

פְּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזִמְן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קַיָּם, עַל שׁוּם מָה? עַל שׁוּם שֶׁפְּסַח הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל בְּתֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר:

"וַיֹּאמְרוּתָם זָבַח־פְּסַח הוּא לִיקוּק אֲשֶׁר פְּסַח עַל־בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת־מִצְרַיִם וְאֶת־בְּתֵינֵנוּ הִצִּיל וַיִּקְדֹּ הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ."

2. רש"י שם יב:יא

פסח הוא לה'. הַקָּרְבָן קָרוּי פֶּסַח עַל שֶׁמֶן הַדְּלוּג וְהַפְּסִיחָה, שֶׁהַקָּב"ה הֵיחָ מְדַלֵּג בְּתֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין בְּתֵי מִצְרַיִם וְקוֹפֵץ מִמִּצְרַיִם לְמִצְרַיִם וְיִשְׂרָאֵל אֲמָצְעֵי נִמְלֵט.

3. רשב"ם שם

(יא) פסח הוא ליי"י - שהמלאך ידלג ויניח בית ישראל להכות בכורות שבבתי הגוים:

4. מל"א יח:כא

וַיִּגַּשׁ אֵלֵיהֶן אֶל־כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר עַד־מַתַּי אַתֶּם פְּסָחִים עַל־שְׁתֵּי הַסַּעֲפִים אִם־יִקְוֶה הָאֱלֹהִים לָכֵן אַחֲרָיו וְאִם־יִהְיֶעַל לָכֵן אַחֲרָיו וְלֹא־עֲנֵנוּ הָעָם אֹתוֹ דְבָר:

5. ויקרא כא:יח

כִּי כָל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוּם לֹא יִקְרַב אִישׁ עוֹל אוֹ פְּסָח אוֹ תָרֵם אוֹ שְׂרוּעַ:

6. ירמיהו לא

(ז) הִנְנִי מְבִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ צָפוֹן וְקִבְצָתִים מִיַּרְכְּתֵי־אֶרֶץ בָּם עוֹר וּפְסִיחַ הָרָה וַיִּלְדֹת יַחַדוּ קָהָל גְּדוֹל יָשׁוּבוּ הִנֵּה:

“אני ולא מלאך” – ומה תקפידו של המשחית?

Haggadah

“The Lord took us out of Egypt,” not through an angel, not through a seraph and not through a messenger. The Holy One, blessed be He, did it in His glory by Himself!

Thus it is said: “In that night I will pass through the land of Egypt, and I will smite every first-born in the land of Egypt, from man to beast, and I will carry out judgments against all the gods of Egypt, I the Lord.”

“I will pass through the land of Egypt,” I and not an angel;

“And I will smite every first-born in the land of Egypt,” I and not a seraph;

“And I will carry out judgments against all the gods of Egypt,” I and not a messenger;

“I- the Lord,” it is I, and none other!

7. הגדה של פסח

ויוצאנו ה' ממצרים, לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח. אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו. שנאמר, ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והפיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד בהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני ה' :

ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה – אני ולא מלאך.

והפיתי כל בכור בארץ מצרים – אני ולא שרף.

ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים – אני ולא השליח.

אני ה' - אני הוא ולא אחר :

8. בית הלוי על שמות פרק יב פסוק יג

וראיתי את הדם ופסחתי גוי ולא יהיה בכם נגף למשחית... וכן לקמן אמר הכתוב ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף. והנה ידוע דרשת חז"ל (ספרי דברים) ועברתי אני ולא המלאך והכיתי אני ולא השליח. והכא אמר המשחית!

Rashi Exodus 12:22

and you shall not go out, etc.: This tells [us] that once the destroyer is given permission to destroy, he does not discriminate between righteous and wicked. And night is the time that destroyers are given permission, as it is said: “in which every beast of the forest moves about” (Ps. 104:20).

9. רש"י שמות פרק יב פסוק כב

ואתם לא תצאו וגוי – מגיד שמאחר שנתנה רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע (מכילתא) ולילה רשות למחבלים הוא, שנאמר (תהלים קד כ) בו תרמוש כל חיתו יער :

קרבן פסח או סעודת פסח!?

Zevachim 5:1

Which is the place of sacrifices? The slaughtering of sacrifices of the higher sanctity is at the north [of the altar]... the collection of their blood is with service vessels at the north, their blood requires sprinkling between the staves [of the ark], on the veil, and on the golden altar; [the omission of] a single application of these invalidates [the ceremony]...

Rambam Korbanot 4:10

With regard to all of the sacrifices, the person performing the service must have the intent of offering the proper type of sacrifice for the sake of the person bringing it at the time of slaughter, at the time the blood is received, at the time it is brought to the altar, and at the time that it is dashed on the altar...

Menachot 82a

... the Passover-offering ordained in Egypt did not require the sprinkling of blood and the offering of the sacrificial portions upon the altar...

10. משנה זבחים ה:א

איזהו מקומן של זבחים, קדשי קדשים שחיטתן בצפון... וקביל דמן בכלי שרת בצפון, ונדמן טעון הגיה על בין הבדים ועל הפרכת ועל מזבח הגהב מתנה אחת מהן מעקבת...

11. רמב"ם מעשה הקרבנות ז:י

כל הזבחים צריך העובד שתהיה מחשבתו לשם הגהב ולשם בעליו בשעת זביחה ובשעת קבלת הדם ובשעת הולכת הדם ובשעת זריקתו על המזבח...

12. גמ' מנחות פב.

... מה לפסח מצרים שכן אין טעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח...

13. שו"ת חתם סופר חלק ב (יו"ד) סימן רלה

... אבל פסח מצרים שלא הי' מזבח לזרוק דם... ולא להקטיר וכמדומה לי אכלו את החלבים והאימורים בכלל 'ואכלו את הבשר בלילה הזה'...

15. דיני קרבנות מקבילות	14. שמות יב – קרבן פסח במצרים	
<p>ויקרא ט (ט) ויקרבו בני אהרן את הדם אליו ויטבל אצבעו בדם ויתן על קרנות המזבח ואת הדם יצק אל יסוד המזבח:</p>	<p>(ז) ולקחו מרהדם ונתנו על שתי המזוזות ועלהמשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם:</p>	<p>עבודת הדם</p>
<p>ויקרא ז (יא) וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב ליקוק: (יב) אם על תודה יקריבנו ויקריבו על זבח התודה חלות מצות בלילת בשמן ויקימי מצות משחים בשמן וסלת מרבת חלת בלילת בשמן:</p> <p>ויקרא ב (י) והנותרת מרהמנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יקוק: (יא) כלהמנחה אשר תקריבו ליקוק לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליקוק:</p>	<p>(ח) ואכלו את הבשר בלילה הזה צליאש ומצות על מררים לאכלהו:</p>	<p>פסח מצה ומרור איסור חמץ</p>
<p>ויקרא ד (חטאת) (יא) ואת עור הפר ואת כלבשו ואת כרעיו וקרבו ופרשו:</p>	<p>(ט) אלתאכלו ממנו לא ובשל מבשל במים כי אם צליאש ראשו על כרעיו ועל קרבו:</p>	<p>צלי אש, ראשו על כרעיו</p>
<p>ויקרא יט (פגול, שלמים) (ה) וכי תזבחי זבח שלמים ליקוק לרצונכם תזבחהו: (ו) ביום זבחכם יאכל וממחרת והנותר עד יום השלישי באש ישרף:</p>	<p>(י) ולא תותירו ממנו עד בקר והנותר ממנו עד בקר באש תשרפו:</p>	<p>נותר (חוץ לזמנו)</p>

חסר מזבח!

Exodus 20:21

An altar of earth you shall make to me, and shall sacrifice on it your burnt offerings, and your peace offerings, your sheep, and your oxen; in all places where I cause my name to be pronounced I will come to you, and I will bless you.

Pesachim 96a

R. Joseph learned: Three altars were there [for the sprinkling of the blood] viz., the lintel and the two doorposts.

Ohr Hachavaim 12:8

ויקרא יב, ומצות על מרורים together with unleavened bread and bitter herbs. The plain meaning of the verse seems to be that the roasting of the lamb whole is a symbol of freedom. Freedom means wholeness. The requirement to eat bitter herbs with it is natural; Egyptians used to eat roast meat with something pungent as this enhanced the taste of the meat and enabled the person who ate it to thoroughly enjoy his meal. Letting the bitter herbs precede the meat in his mouth made one more conscious of the contrast and of how something which by itself had tasted bitter would suddenly transform the whole meal into an enjoyable experience.

Rambam Laws of Murder 5:12

The altar in the Temple serves as a haven for killers. This is derived from Exodus 21:14, which states with regard to a person who kills intentionally: "You shall take him from My altar to die." One can derive from this, that one who kills unintentionally should not be killed at the altar. Thus, if a person kills unintentionally and takes refuge at the altar, and the blood redeemer kills him there, he should be executed as if he killed him in a city of refuge.

16. שמות כ:כא

מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך ואת שלמיך את צאנך ואת בקרך - בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיד:

17. גמ' פסחים צו.

תנא רב יוסף: שלשה מזבחות היו שם: על המשקוף, ועל שתי המזוזות

18. אור החיים שם

ומצות על מרורים. לפי פשט הכתוב לפי מה שראינו שאמר ה' שצריך צלי אש ושיהיה שלם כו' זה יגיד שדעת עליון הוא להראות בחינה הגדולה והחירות ואין רשות אחרים עליהם, ולפי זה גם המרורים שיצו ה' הוא לצד כי כן דרך אוכלי צלי לאכול עמו דבר חד כי בזה יערב לחיך האוכל ויאכל בכל אות נפשו. גם בזה יוכר גודל העריבות כשיקדים לפניו מרורים.

המזבח קולט

19. רמב"ם רוצח ושמירת הנפש ה:יב

המזבח קולט שנאמר בהורג בן דון (שמות כא יד) "מעם מזבחי תקחנו למות" מפלל שההורג בשגגה אינו נהרג במזבח לפיכך ההורג בשגגה וקלטו מזבח והרגו שם גואל הדם הרי זה נהרג עליו כמי שהרגו בתוך עיר מקלט

I Kings 1

50. And Adonijah feared because of Solomon, and arose, and went, and caught hold of the horns of the altar. 51. And it was told Solomon, saying, Behold, Adonijah fears king Solomon; for, behold, he has caught hold of the horns of the altar, saying, Let king Solomon swear to me today that he will not kill his servant with the sword. 52. And Solomon said, If he will show himself a worthy man, there shall not a hair of him fall to the earth; but if wickedness shall be found in him, he shall die. 53. And king Solomon sent, and they brought him down from the altar. And he came and bowed to king Solomon; and Solomon said to him, Go to your house.

20. מלכים א א

(ג) וַאֲדֹנִיָּהוּ יָרָא מִפְּנֵי שְׁלֹמֹה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיַּחֲזֹק בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ : (נא) וַיִּגַּד לְשֹׁלֹמֹה לֵאמֹר הִנֵּה אֲדֹנִיָּהוּ יָרָא אֶת־הַמִּלֵּךְ שְׁלֹמֹה וְהִנֵּה אִחֲזוּ בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר יִשְׁבַּעֲלַי כִּי־אֵם הַמִּלֵּךְ שְׁלֹמֹה אִם־יָמִית אֶת־עַבְדּוֹ בַּחֶרֶב : (נב) וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה אִם־יִהְיֶה לְבָרְחִיל לֹא־יִפֹּל מִשְׁעַרְתּוֹ אֲרָצָה וְאִם־רָעָה תִּמְצָאֵבּוֹ וּמָת : (נג) וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיְרַדְהוּ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וַיָּבֵא וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֹּאמְרוּ־לּוֹ שְׁלֹמֹה קָדְ לְבַיְתֶךָ :

המשחית?**Sanhedrin (Jer. Talmud) 2**

When the All Merciful came to redeem Israel He did not send a messenger, or angel, but rather He Himself came, as it says 'I will pass through the land of Egypt' He, and his entourage of Angles.

II Kings 6:14-17

so he sent horses and chariots there and a strong force. They arrived at night and encircled the town. When the attendant of the agent of God rose early and went outside, he saw a force, with horses and chariots, surrounding the town. "Alas, master, what shall we do?" his servant asked him. "Have no fear," he replied. "There are more on our side than on theirs." Then Elisha prayed: "ETERNAL One, open his eyes and let him see." And GOD opened the servant's eyes and he saw the hills all around Elisha covered with horses and chariots of fire.

21. ירושלמי (וילנא) מסכת סנהדרין פרק ב

כד אתא רחמנא למפרוק ית ישׂראל לא שלח לא שליח ולא מלאך אלא הוא בעצמו. דכתוב וְעַבְרַתִּי בְּאַרְצֵי־מִצְרַיִם הוּא וְכַלְדָּרוֹן דִּידִיהָ.

22. מלכים ב ו

(יד) וַיִּשְׁלַח־שָׁמָּה סוּסִים וְרֶכֶב וְחֵיל כְּבֹד וַיָּבֵאוּ לַיְלִיָּה וַיִּקְפוּ עַל־הָעִיר : (טו) וַיִּשְׁכַּח מִשְׁרַת אִישׁ הָאֱלֹהִים לְקוּם וַיֵּצֵא וְהִנֵּה־חֵיל סוּבָב אֶת־הָעִיר וְסוּס וְרֶכֶב וַיֹּאמֶר נַעֲרוּ אֵלָיו אָהָה אֲדַנִּי אֵיכָה נַעֲשֶׂה : (טז) וַיֹּאמֶר אֶל־תִּירָא כִּי רַבִּים אֲשֶׁר אֲתָנוּ מֵאֲשֶׁר אֹתָם : (יז) וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְשַׁע וַיֹּאמֶר יְקוֹק פִּקְחֵנָא אֶת־עֵינָיו וַיִּרְאֶה וַיִּפְקַח יְקוֹק אֶת־עֵינָיו הֲנֵער וַיִּרָא וְהִנֵּה הָהָר מֵלֵא סוּסִים וְרֶכֶב אֲשֶׁר סָבִיבַת אֶל־יְשַׁע :

פסח על שום מה?**Rashi Exodus 12:13**

ויפסחתי — This signifies I WILL SPARE you; similar to this is, (Isaiah 31:5) "Sparing (פסח) and delivering".

But I say that wherever the root פסח occurs it is an expression for leaping and springing over, so that ופסחתי here denotes that He sprang from the houses of the Israelites when He reached them, without having entered them, to the houses of the Egyptians — for they (the Egyptians and the Israelites) dwelt one next to the other. Similarly (1 Kings 18:21) "How long will ye leap (פסח) upon two twigs?" So, too, all lame people walk as though they were springing, and are therefore termed פסחים. This, too, is the meaning of, (Isaiah 31:5) פסח "He springs over him and delivers him" from amongst those who are being killed.

Onkelos Shemot 12:13

The blood will be for you as a sign on the houses where you are [staying]. I will see the blood and I will **have mercy upon** you. There will be no plague against you when I strike the land of Egypt.

Mekhilta DeRabbi Yishmael, Piescha, 7

"and I shall see the blood": **R. Yishmael** said: Isn't everything revealed to Him... What, then, is the intent of "And I shall see the blood"? In reward for the mitzvah that you do, I shall **reveal Myself with compassion to you**, as it is written (Ibid.) "ufasachti upon you," "pesichah" connoting life, as in (Isaiah 31:5) "As birds that fly, so will the Lord of hosts shield Jerusalem, **shielding and saving, pasesch and rescuing.**"

"and fasachti over you": **R. Yoshiyah** said: Read it not "ufasachti," but "ufasati," the Holy One Blessed be He '**skipping** over' the houses of the children of Israel in Egypt, as it is written (Song of Songs 2:8) "The voice of my Beloved, behold, it comes, **skipping** over the mountains..."

23. רש"י פרק יב פסוק יג

ופסחתי. וחמלתי, ודומה לו "פסח והמליט" (ישעיהו ל"א)
וַאֲנִי אֹמֵר, כָּל פְּסִיחָה לְשׁוֹן דְּלוּג וּקְפִיצָה. **ופסחתי, מידלג הנה מבתי ישׂראל לבתי מצריים, שהיו שרויים זה בתוך זה, וכן "פוסחים על שתי הסעפים" (מלכים א י"ח), וכן כל הפסחים – הולכים קפוצים, וכן "פסח והמליט" – מידלגו וממלטו מבין המומתים :**

24. תרגום אונקלוס – שמות יב: יג

ויהי דמא לכון לאת על בתיא די אתון תמן ואחזי ית דמא ואיחוס עליכון ולא יהי בכון מותא לתבלא במקטלי בארעא דמצרים :

25. מכילתא דרבי ישמעאל בא

(מס' דפסחא פרשה ז ד"ה ופסחתי עליכם)

"ויראתי את הדם" הנה רבי ישמעאל אומר: והלא הכל גלוי לפניו... ומה תלמד לומר "ויראתי את הדם"? אלא בשכר מצוה אחת שאתם עושים, אני נגלה וחס עליכם, שנאמר "ופסחתי עליכם" אין פסחה אלא חיס, שנאמר: (ישעיה לא ה) "כצפריים עפות, כן יגן יקוק צבאות על ירושלים, גנון והציל, פסח והמליט".

"ופסחתי עליכם" - רבי יאשיה אומר: אל תקרי "ופסחתי" אלא "ופסעתי", שהיה המקום מידלג על בתי בניו במצרים, שנאמר: (שיר השירים ב: ח) "קול דודי הנה זה בא, מידלג על ההרים."

26. הכתב והקבלה על שמות פרק יב פסוק יג

ופסחתי עליכם. יותר נכון לפרשו לשון הגנה והצלה כתרגומו ואיחוס, ודומה לו פסוח והמליט (פערשאנען), כאמרו ואת בתינו הציל, ולא לשון דלוג וקפיצה (איבערשרייטען, איבערשפרינגען), כי מה לנו להגשים את הבורא ית"ש כ"כ ללא צורך; וכן קרבן הנעשה בחג הנקרא בשם פסח, ושחטו הפסח, תרגומו (פערשאנונגסאפפער), וכן זבח חג הפסח (פערשאנונגספעסט) וכן כלם לשון חמלה הגנה והצלה. והכי איתא במכדושב"י (ויקרא י"ד א') מאי ופסח ה' על הפתח, דשרי על האי פתחא חסד:

27. מצודת דוד מל"א יח:כא

(כא) אתם פוסחים - ר"ל כחגר הזה אשר פעם ינטה על צד ימין ופעם על צד השמאל וכן אתם עד מתי תהיו נוטים במחשבותיכם פעם אחרי ה' ופעם אחרי הבעל:

Isaiah 31

4. For thus has the Lord spoken to me, Like the lion and the young lion roaring on his prey, when a multitude of shepherds is called forth against him, he will not be afraid of their voice, nor abase himself for the noise of them; so shall the Lord of hosts come down to fight for Mount Zion, and for its hill. 5. **As birds flying, so will the Lord of hosts defend Jerusalem; he will defend and deliver it; and passing over it he will preserve it**

Isaiah 37

33. Therefore thus said the Lord concerning the king of Assyria, He shall not come to this city, nor shoot an arrow there, nor come before it with shields, nor cast up a mound against it. 34. By the way by which he came, by the same shall he return, and shall not come to this city, said the Lord. 35. For I will defend this city to save it for my own sake, and for my servant David's sake.

36. Then the angel of the Lord went forth, and struck in the camp of the Assyrians a hundred and eighty five thousand; and when they arose early in the morning, behold, they were all dead corpses.

28. ישעיהו פרק לא

(ד) כִּי כֹה אָמַר יְקֹוֹק אֱלֹהֵי פְאֶשֶׁר יְהִיגָה הָאָרְלָה וְהַכְפִּיר עַל טְרָפוֹ אֶשֶׁר יִקְרָא עָלָיו מִלֵּא רַעִים מִקּוֹלָם לֹא יִחַת וּמִהַמוֹנָם לֹא יַעֲנֶה כִּי יִרְדֹּף יְקֹוֹק צְבָאוֹת לְצַבָּא עַל־הַר־צִיּוֹן וְעַל־גְּבַעְתָּהּ: (ה) כְּצַפְרִים עֹפּוֹת כִּי יִגְוֹן יְקֹוֹק צְבָאוֹת עַל־יְרוּשָׁלַם גְּנוּן וְהִצִּיל פְּסָח וְהִמְלִיט:

29. ישעיהו פרק לז

(לג) לָכֵן כֹּה־אָמַר יְקֹוֹק אֱלֹהֵי מִלְחָמָה אֲשׁוּר לֹא יָבֹא אֶל־הָעִיר הַזֹּאת וְלֹא־יִקְדַּמְנָהּ מִגֵּן וְלֹא־יִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ סִלְלָה: (לד) בַּיּוֹם אֲשֶׁר־יָבֹא אֶשֶׁר־בָּהּ יָשׁוּב וְאֶל־הָעִיר הַזֹּאת לֹא יָבֹא נְאֻם־יְקֹוֹק: (לה) וְגִנּוֹתַי עַל־הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעַנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי: (לו) וַיֵּצֵא מִלְאָךְ יְקֹוֹק וַיִּכֶה בְּמַחְנֵה אֲשׁוּר מֵאָה וּשְׁמֹנִים וְחֻמְשָׁה אֲלֶף וַיִּשְׁפְּימוּ בַבֶּקֶר וְהִגָּה כָּל־סַרְסָרִים מִתֵּימָם:

**פְּסָח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּמִצְרַיִם
בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם
וְאֶת בְּתֵינוּ
הִצִּיל**

Ibn Ezra 12:42

It was a night of watching unto the Lord: ... it appears that the explanation is that because the Lord watched them and **did not let the destroyer come to their homes to attack**, He commanded that this night be preserved by all of the Children of Israel throughout their generation.

30. ראב"ע יב:מד

ד"ה ליל שימורים הוא לה': ... נראה כי הטעם בעבור שה' שמרם ולא יתן המשחית לבוא אל בתיהם לנגוף, ציוה שהיה זה הלילה שימורים לכל בני-ישראל לדורותם.

31. שכל טוב (בובר) שמות פרק יב ד"ה כג ועבר ה'

וְרָאָה אֶת־הַדָּם עַל־הַמִּשְׁקוּף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת. שבשכר מצות שהן עושין הוא נגלה וחס עליכם: ופסח יקוק. על הפתחים רוח קדשו תהא מרחפת על פתחיהם: וְלֹא יִתֵּן. כלומר ולא יניח למלאך המשחית לבא אל בתיהם לנגוף...

כִּי־מִי צֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ נִפְלְאוֹת! (מיכה ז: טו)

Exodus 12

3. Speak to all the congregation of Israel, saying, In the tenth day of this month they shall take every man a lamb, according to the house of their fathers, a lamb for a house; 4. And if the household is too little for the lamb, let him and his neighbor next to his house take it according to the number of the souls; according to every man's eating shall you make your count for the lamb. 5. Your lamb shall be without blemish, a male of the first year; you shall take it out from the sheep, or from the goats; 6. And you shall keep it up until the fourteenth day of the same month; and the whole assembly of the congregation of Israel shall kill it in the evening.

7. And they shall take of the blood, and strike it on the two side posts and on the upper door post of the houses, in which they shall eat it.

8. And they shall eat the meat in that night, roast with fire, and unleavened bread; and with bitter herbs they shall eat it. 9. Eat it not raw, nor boil with water, but roast it with fire; its head with its legs, and with its inner parts. 10. And you shall let nothing of it remain until the morning; and that which remains of it until the morning you shall burn with fire. 11. And thus shall you eat it; with your loins girded, your shoes on your feet, and your staff in your hand; and you shall eat it in haste; it is the Lord's **Passover**.

12. For I will pass through the land of Egypt this night, and will strike all the firstborn in the land of Egypt, both man and beast; and against all the gods of Egypt I will execute judgment; I am the Lord. 13. And the blood shall be to you for a sign upon the houses where you are; and when I see the blood, I will **pass over you**, and the plague shall not be upon you to destroy you, when I strike the land of Egypt.

21. Then Moses called for all the elders of Israel, and said to them, Draw out and take a lamb according to your families, and kill the **Passover** lamb. 22. And you shall take a bunch of hyssop, and dip it in the blood that is in the basin, and strike the lintel and the two side posts with the blood that is in the basin; and none of you shall go out from the door of his house until the morning. 23. For the Lord will pass through to strike the Egyptians; and when he sees the blood upon the lintel, and on the two side posts, the Lord **will pass over** the door, and will not let the destroyer come into your houses to strike you.

24. And you shall observe this thing for an ordinance to you and to your sons forever. 25. And it shall come to pass, when you come to the land which the Lord will give you, according as he has promised, that you shall keep this service. 26. And it shall come to pass, when your children shall say to you, What do you mean by this service? 27. That you shall say, It is the sacrifice of the Lord's **Passover**, who **passed over** the houses of the people of Israel in Egypt, when he struck the Egyptians, and saved our houses. And the people bowed their heads and worshipped.

42. It is a night of watchfulness to the Lord for bringing them out of the land of Egypt. This is a night of watching kept to the Lord by all the people of Israel throughout their generations.

43. And the Lord said to Moses and Aaron, This is the ordinance of the **Passover**; No stranger shall eat of it; 44. But every man's servant who is bought for money, when you have circumcised him, then shall he eat of it. 45. A foreigner and a hired servant shall not eat of it. 46. In one house shall it be eaten; you shall not carry anything of the meat out of the house; neither shall you break a bone of it. 47. All the congregation of Israel shall keep it. 48. And when a stranger shall sojourn with you, and will keep the **Passover** to the Lord, let all his males be circumcised, and then let him come near and keep it; and he shall be as one who is born in the land; for no uncircumcised person shall eat of it. 49. One law shall be for him who is native born, and for the stranger who sojourns among you. 50. Thus did all the people of Israel; as the Lord commanded Moses and Aaron, so did they.

שמות יב

1. (ג) דַּבְּרוּ אֶל־כָּל־עַדְתַּת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּעֲשֶׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ אִישׁ שֶׁה לְבֵית־אָבֹת שֶׁה לְבַיִת: (ד) וְאִם־יִמְעַט הַבַּיִת מִהַיֵּית מִשֶׁה וְלָקַח הוּא וְשִׁכְנוֹ הַקָּרֵב אֶל־בֵּיתוֹ בְּמִכְסֹת נִפְשֹׁת אִישׁ לְפִי אֹכְלוֹ תִכְסּוּ עַל־הַשֶּׁה: (ה) שֶׁה תְּמִים זָכָר בְּרִשְׁוֹה יְהִיָה לָכֶם מִרְהַבְּשִׁים וּמִרְהַעֲזִים תִּקְחוּ: (ו) וְהִיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשִׁחְטוּ אֹתוֹ כָּל קֹהֵל עַדְת־יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֶרְבִים:

2. (ז) וְלָקַחוּ מִרְהַבְּשִׁים וְנָתְנוּ עַל־שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל־הַמִּשְׁקוּף עַל הַבַּיִתִּים אֲשֶׁר־יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם:

3. (ח) וְאָכְלוּ אֶת־הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִיאֵשׁ וּמִצּוֹת עַל־מִרְוִים יֹאכְלוּ: (ט) אֶל־תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ זָה וּבָשָׂל מִבָּשָׂל בְּמַיִם כִּי אִם־ צְלִיאֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל־כַּרְעֵיו וְעַל־קַרְבּוֹ: (י) וְלֹא־תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד־ בֹּקֶר וְהִנְתֵּר מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ: (יא) וְכִכָּה תֹאכְלוּ אֹתוֹ מִתְּנִיכֶם חֲגֻרִים נֶעְלִיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמִקְלֶכֶם בְּיַדְכֶם וְאֶכְלֶתֶם אֹתוֹ בַּחֲפוּזִין פֶּסַח הוּא לִיקוֹק:

4. (יב) וְעִבְרַתִּי בְּאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְהִפִּיתִי כָל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד־בְּהֵמָה וּבְכָל־אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְקוֹק: (יג) וְהִיָה הַדָּם לָכֶם לְאֹת עַל הַבַּיִתִּים אֲשֶׁר אֲתֶם שֹׁם וְרֹאיתִי אֶת־הַדָּם וּפָסַחְתִּי עֲלֵיכֶם וְלֹא־יְהִיָה בְּכֶם נֶגֶף לְמִשְׁחִית בַּהֲכַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

5. (כא) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכּוּ וּקְחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וְשִׁחְטוּ הַפֶּסַח: (כב) וּלְקַחְתֶּם אֲגַדַּת אֲזוֹב וּטְבַלְתֶּם בָּדָם אֲשֶׁר־בַּסֹּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל־הַמִּשְׁקוּף וְאֶל־ שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת מִרְהַבְּשִׁים אֲשֶׁר בַּסֹּף וְאֲתֶם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח־ בֵּיתוֹ עַד־בֹּקֶר: (כג) וְעִבֵר יְקוֹק לְנֶגֶף אֶת־מִצְרַיִם וְרָאָה אֶת־ הַדָּם עַל־הַמִּשְׁקוּף וְעַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וּפָסַח קוֹק עַל־הַפֶּתַח וְלֹא יִתֵּן הַמִּשְׁחִית לְבֹא אֶל־בַּיִתְכֶם לְנֶגֶף:

6. (כד) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה לְחֻק־לָדָבָר וּלְבִגְדֵי עַד־עוֹלָם: (כה) וְהָיָה כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִתֵּן יְקוֹק לָכֶם כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־הַעֲבֹדָה הַזֹּאת: (כו) וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּיַמְכֶם מִה עֲבַדְתָּה הַזֹּאת לָכֶם: (כז) וַאֲמַרְתֶּם זֶבַח־פֶּסַח הוּא לִיקוֹק אֲשֶׁר פָּסַח עַל־בַּיִתִּי בְּנִי־יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת־ מִצְרַיִם וְאֶת־בַּיִתִּי הִצִּיל וַיִּקַּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ:

7. (מב) לֵיַל שְׁמַרְתֶּם הוּא לִיקוֹק לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא־ הַלַּיְלָה הַזֶּה לִיקוֹק שְׁמַרְתֶּם לְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹרֹתָם:

8. (מג) וַיֹּאמֶר יְקוֹק אֶל־מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן זֹאת תִּקְרָה הַפֶּסַח... (מו) בְּבֵית אֶחָד יֹאכַל לֹא־תוֹצִיא מִרְהַבְּשִׁים מִרְהַבְּשִׁים חוּצָה וְעֲצָם לֹא תִשְׂבְּרוּ־בּוֹ: (מז) כָּל־עַדְתַּת יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: (מח) וְכִי־לָגוּר אֲתָדָּ גֵר וְעֵשָׂה פֶּסַח לִיקוֹק הַמּוֹלֵל לוֹ כְּלִזְכָּר וְאֵז קָרֵב לַעֲשׂוֹתוֹ וְהָיָה כֹּאֲזֶרַח הָאָרֶץ וְכָל־עַרְל לֹא־יֹאכַל בּוֹ: (מט) תוֹרָה אֲחֻת יְהִיָה לְאֶזְרַח וְלָגֵר הִגֵּר בְּתוֹכְכֶם: (נ) וַיַּעֲשׂוּ כָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר צִוָּה יְקוֹק אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אֶהְרֹן כִּן עָשׂוּ: